

**IDENYFIKACJA I SPOSÓB OCENY
PRZEDSIĘBIORSTWA TURYSTYCZNEGO
NA PODSTAWIE SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO**

**(CZ. II – IDENYFIKACJA I ANALIZA WSTĘPNA RACHUNKU
ZYSKÓW I STRAT)**

**ISTOTA I METODY SPORZĄDZANIA RACHUNKU ZYSKÓW
I STRAT**

Rachunek zysków i strat jest drugim po bilansie obligatoryjnym elementem sprawozdania finansowego przedsiębiorstwa turystycznego. Rachunek ten jest zestawieniem rachunkowym wyników finansowych osiągniętych przez jednostkę turystyczną w okresie sprawozdawczym. W zestawieniu tym przedstawia się kwotę wyniku finansowego oraz kwoty wielkości, które wpłynęły na wynik finansowy. Z pojęciem rachunku zysków i strat jest związane pojęcie rachunku wyników. Niekiedy pojęcia te są używane zamiennie.

Podstawową kategorią występującą w rachunku zysków i strat jest wynik finansowy, który stanowi różnicę między osiągniętymi przychodami i kosztami poniesionymi w celu osiągnięcia tych przychodów. Ogólną formułę wyniku finansowego przedstawia poniższy wzór:

$$\mathbf{WYNIK\ FINANSOWY = PRZYCHODY - KOSZTY}$$

Wynik finansowy może występować jako zysk lub strata. *Zysk* jest dodatnim wynikiem finansowym, który się pojawia wówczas, gdy uzyskane przychody są wyższe od poniesionych kosztów. *Strata* natomiast oznacza ujemny wynik finansowy i występuje wtedy, kiedy osiągnięte przychody są mniejsze od poniesionych kosztów (Nowak 2005). Każdą jednostkę prowadzącą działalność gospodarczą interesuje dodatni wynik finansowy, czyli zysk.

Celem rachunku zysków i strat jest przedstawienie podstawowych grup przychodów, kosztów, zysków i strat wpływających na wielkość wyniku finansowego.

Rachunek zysków i strat składa się z kilku segmentów. Odzwierciedlają one elementy tworzące wynik finansowy, uporządkowany w grupy według sfery działalności gospodarczej, z którą się wiąże. W rachunku zysków i strat wyróżnia się segment normalnych (operacyjnych i finansowych), nadzwyczajnych i podatkowych operacji wynikowych (Buk 2005).

W zależności od przyjętej prezentacji przychodów i kosztów wyróżnia się trzy metody sporządzania rachunku zysków i strat:

- metoda brutto,
- metoda netto,
- metoda mieszana.

Metoda brutto polega na wykazywaniu w rachunku zysków i strat wszystkich przychodów danego okresu obrotowego jak i odpowiadającym tym przychodom kosztów. Zaletą takiej metody sporządzania rachunku zysków i strat jest możliwość zorientowania się w rozmiarach osiągniętych przychodów jednostki turystycznej w roku obrotowym, określenia na tej podstawie miejsca jednostki w branży turystycznej i jej pozycji na rynku. Metoda ta pozwala również na ukazanie wpływu każdego rodzaju działalności na ostateczny wynik finansowy jednostki turystycznej (Gabrusewicz 2005).

Metoda netto polega na wykazywaniu w rachunku zysków i strat jedynie ostatecznych kwot zysków i strat wygenerowanych z różnych rodzajów działalności. Przy tej metodzie nie wykazuje się natomiast w sprawozdaniu przychodów i kosztów, które wpłynęły na wynik finansowy. Dlatego rachunek zysków i strat sporządzany metodą netto daje jedynie syntetyczny obraz rezultatów działalności przedsiębiorstwa turystycznego. Taki rachunek nie stwarza natomiast możliwości poznania przyczyn, które wpłynęły na ukształtowanie się wyniku finansowego na danym poziomie. Metoda netto w odniesieniu do rachunku zysków i strat jest ponadto sprzeczna z obowiązującą w rachunkowości finansowej zasadą nie kompensowania, w tym przypadku nie kompensowania przychodów i kosztów w odniesieniu do istotnych pozycji.

Metoda mieszana w odniesieniu do rachunku zysków i strat polega na połączeniu metody brutto i metody netto. Metodę brutto stosuje się w przypadku istotnych rodzajów działalności, co, do których wskazuje się odrębnie kwoty osiągniętych przychodów i poniesionych kosztów. Metodę netto stosuje się natomiast w odniesieniu do mniej istotnych rodzajów działalności, dla których się wskazuje jedynie ostateczne kwoty wyniku finansowego.

W Polsce, zgodnie z obowiązującymi przepisami, przy sporządzeniu rachunku zysków i strat stosuje się *metodę mieszaną*. Odrębne kwoty osiągniętych przychodów i poniesionych kosztów wykazuje się głównie w przypadku podstawowej działalności

operacyjnej. Podobnie się postępuje z pierwotnymi kwotami zysków i strat nadzwyczajnych. Z kolei w odniesieniu do pozostałej działalności operacyjnej oraz działalności finansowej stosuje się głównie metodę netto.

STRUKTURA RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT

Przychody i zyski

Jedna strona rachunku zysków i strat przedstawia przychody i zyski generowane przez przedsiębiorstwo turystyczne w okresie sprawozdawczym. Podstawowym źródłem przychodów i zysków tego przedsiębiorstwa są osiągnięte przez nie różnorodne efekty działalności. W ogólnym znaczeniu przychody oznaczają zwiększenie korzyści ekonomicznych przedsiębiorstwa turystycznego prowadzącego działalność. Definicję przychodów i zysków zawarto w Międzynarodowych Standardach Rachunkowości (MSR) oraz polskiej Ustawie o rachunkowości. Ustawowa definicja przychodów i zysków jest zbieżna z definicją przychodów z Międzynarodowych Standardów Rachunkowości.

Przez **przychody i zyski** w świetle ustawy rozumie się *uprawdopodobnione powstanie w okresie sprawozdawczym korzyści ekonomicznych, o wiarygodnie określonej wartości, w formie zwiększenia wartości aktywów albo zmniejszenia wartości zobowiązań, które doprowadzą do wzrostu kapitału własnego lub zmniejszenia jego niedoboru w inny sposób niż wniesienie środków przez udziałowców lub właścicieli* (Ustawa o rachunkowości, 2002)

Ustawowa definicja przychodów i zysków obejmuje zarówno przychody, jak i zyski. W związku z tym powstaje problem rozstrzygnięcia, co należy zaliczyć do przychodów, a co do zysków. W kwestiach tych będzie pomocne wyjaśnienie do definicji przychodów zawartej w MSR. Przychody zdefiniowano jako *zwiększenie korzyści ekonomicznych w trakcie okresu obrotowego w formie uzyskania lub zwiększenia aktywów albo zmniejszenia zobowiązań, powodujące wzrost kapitału własnego, z wyjątkiem wkładów wnoszonych przez udziałowców lub akcjonariuszy* (Międzynarodowe standardy rachunkowości, 2001)

Najważniejszą kategorię przychodów osiągniętych przez jednostkę turystyczną są przychody ze sprzedaży składników aktywów oraz z tytułu świadczonych usług. Przychodem ze sprzedaży jest kwota uzyskana lub należna od odbiorcy z tytułu dokonanej sprzedaży składników aktywów jednostki oraz z tytułu świadczonych usług, pomniejszona o należny podatek od towarów i usług. Zgodnie z klasyfikacją rodzajów działalności w rachunku zysków i strat

wyróżnia się trzy grupy przychodów z działalności gospodarczej jednostki turystycznej:

- przychody ze sprzedaży,
- pozostałe przychody operacyjne,
- przychody finansowe.

Ponadto odrębnie wykazuje się zyski nadzwyczajne.

W rachunku zysków i strat jako przychody ze sprzedaży występują przychody z podstawowej działalności operacyjnej jednostki turystycznej. Są to przychody ze sprzedaży składników rzeczowych aktywów obrotowych i usług: wyrobów gotowych, półproduktów, usług, robót, towarów i materiałów. Przychody ze sprzedaży osiągnięte z działalności operacyjnej obejmują trzy pozycje: przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów. Wartość tych przychodów ustala się mnożąc wolumen sprzedanych składników przez jednostkową cenę sprzedaży. Wynik koryguje się o należne dopłaty oraz udzielone rabaty, bonifikaty i podobne upusty, ewentualnie umowne kwoty należne z tytułu sprzedaży (Nowak, 2005).

Pozostałe przychody operacyjne obejmują pozycję przychodów z następujących tytułów:

- działalności socjalnej,
- sprzedaży środków trwałych, środków trwałych w budowie oraz wartości niematerialnych i prawnych,
- odpisania zobowiązań przedawnionych, umorzonych i nieściągalnych,
- rozwiązania rezerw, z wyjątkiem dotyczących operacji finansowych,
- odpisów aktualizujących, zwiększających wartość składników aktywów,
- otrzymania odszkodowań, kar i grzywien,
- nieodpłatnego otrzymania składników aktywów.

W przypadku zbycia niefinansowych składników aktywów trwałych w rachunku zysków i strat w pozostałych przychodach operacyjnych wykazuje się osiągnięty zysk z ich zbycia.

Przychodami finansowymi są przychody osiągnięte przez jednostkę turystyczną z tytułu dokonywanych przez nią operacji finansowych. Do przychodów finansowych zalicza się zwłaszcza:

- przychody ze sprzedaży składników aktywów finansowych (krótkoterminowych i długoterminowych),
- otrzymane odsetki od lokat, wkładów bankowych i udzielonych pożyczek,
- otrzymane dywidendy od akcji obcych,
- otrzymane odsetki od obligacji obcych,
- dyskonto od weksli obcych, czeków obcych i papierów wartościowych,
- przychody z tytułu udziałów w innych jednostkach,

- dodatnie różnice kursowe,
- odpisy aktualizujące (zwiększające) wartość aktywów finansowych,
- rozwiązanie rezerwy utworzonej na ciężar kosztów finansowych na przewidywane zobowiązania z tytułu operacji finansowych.

Wymienione dotychczas pozycje przychodów, tj. przychody ze sprzedaży, pozostałe przychody operacyjne i przychody finansowe, są przychodami z działalności gospodarczej osiąganymi przez jednostkę turystyczną. Oprócz tego jednostka ta może osiągnąć pewne korzyści ekonomiczne spowodowane zdarzeniami nadzwyczajnymi, nazywane *zyskami nadzwyczajnymi*. Do zysków nadzwyczajnych zalicza się:

- otrzymane lub przyznane odszkodowania za straty spowodowane zdarzeniami losowymi,
- przychody ze sprzedaży nadających się do wykorzystania składników aktywów objętych zdarzeniami losowymi,
- odzyskanie materiałów utraconych na skutek zdarzeń losowych,
- rozwiązanie rezerwy na zobowiązania z tytułu postępowania sądowego wobec ustania przyczyn jej utworzenia.

Przychody oraz zyski nadzwyczajne są elementami wyniku finansowego, które przyczyniają się do zwiększenia jego kwoty. Na zmniejszenie tej kwoty wpływają natomiast koszty i straty oraz obciążenia obligatoryjne wyniku (Nowak, 2005).

Koszty i straty

Druga strona rachunku zysków i strat przedstawia koszty i straty, jakie przedsiębiorstwo turystyczne poniosło w okresie sprawozdawczym. Przez koszty i straty *rozumie się prawdopodobne zmniejszenie w okresie sprawozdawczym przyszłych korzyści ekonomicznych o wiarygodnie określonej wartości, w formie wydatków lub innego zmniejszenia wartości aktywów albo zwiększenia zobowiązań i rezerw, które ostatecznie doprowadzą do zmniejszenia kapitału własnego lub zwiększenia niedoboru kapitału własnego w inny sposób niż pobranie środków przez udziałowców lub właścicieli.*

Definicja kosztów obejmuje zarówno straty, jak i koszty, które powstają w wyniku podstawowej działalności gospodarczej jednostki turystycznej. Do kosztów powstałych w wyniku tej działalności zalicza się np. koszt własny sprzedaży, wynagrodzenia, amortyzację. Zazwyczaj przybierają one formę rozchodu lub spadku wartości aktywów, takich jak środki pieniężne i ich ekwiwalenty, zapasy i rzeczowe aktywa trwałe.

Straty w swej istocie nie różnią się od kosztów i nie uznaje się ich w założeniach koncepcyjnych za oddzielny składnik. Do strat zalicza się np. straty wywołane klęskami żywiołowymi, straty powstałe ze zbycia aktywów trwałych, straty niezrealizowane z wyniku zmiany kursów walut. W przypadku ujmowania strat w rachunku zysków i strat zazwyczaj ujmuje się je oddzielnie, ponieważ informacje na ich temat są użyteczne przy podejmowaniu decyzji gospodarczych. Straty często wykazuje się w wartości netto, po pomniejszeniu o uzyskane przychody (Halin, 2006).

Analogicznie do przychodów koszty poniesione przez przedsiębiorstwo turystyczne są wykazywane w rachunku zysków i strat według rodzajów działalności. Wyróżnia się, zatem:

- koszty działalności operacyjnej (podstawowej),
- pozostałe koszty operacyjne,
- koszty finansowe.

Sposób wykazywania w rachunku zysków i strat *kosztów działalności podstawowej* zależy od przyjętego przez jednostkę turystyczną wariantu tego rachunku. Jednostka ta może sporządzać rachunek zysków i strat w wariantcie kalkulacyjnym lub porównawczym.

Pozostałe koszty operacyjne obejmują koszty ponoszone przez jednostkę turystyczną w związku z:

- działalnością socjalną,
- sprzedażą środków trwałych, środków trwałych w budowie oraz wartości
- niematerialnych i prawnych,
- odpisaniem należności przedawnionych, umorzonych i nieściągalnych,
- utworzeniem rezerw, z wyjątkiem dotyczących operacji finansowych,
- odpisami aktualizującymi zmniejszającymi wartość posiadanych składników aktywów,
- zapłatą odszkodowań, kar i grzywien,
- przekazaniem nieodpłatnym składników aktywów (Halin, 2006).

Należy zaznaczyć, że w przypadku zbycia składników niefinansowych aktywów trwałych w rachunku zysków i strat w pozostałych kosztach operacyjnych wykazuje się stratę ze zbycia tych składników.

Kosztami finansowymi są koszty ponoszone przez jednostkę turystyczną w związku z prowadzoną przez nią działalnością finansową. Do kosztów finansowych zalicza się głównie następujące pozycje kosztów:

- wartość w cenach nabycia sprzedanych składników aktywów finansowych (krótkoterminowych i długoterminowych),

- płacone odsetki i prowizje od zaciągniętych kredytów i pożyczek,
- odsetki od własnych obligacji i innych aktywów finansowych,
- dyskonto od weksli własnych i obcych dyskontowanych w banku,
- dopłaty z tytułu udziałów w innych jednostkach,
- ujemne różnice kursowe,
- odpisy aktualizujące (zmniejszające) wartość aktywów finansowych,
- utworzenie rezerwy na przewidywane zobowiązania w związku z dokonywanymi operacjami finansowymi.

Koszty i straty nadzwyczajne nie są jedynymi wielkościami, które się przyczyniają do zmniejszenia korzyści ekonomicznych, osiągniętych przez jednostkę turystyczną w postaci wyniku finansowego. Zmniejszone kwoty wyniku finansowego pozostającego do dyspozycji tej jednostki powodują jeszcze obligatoryjne jego obciążenia.

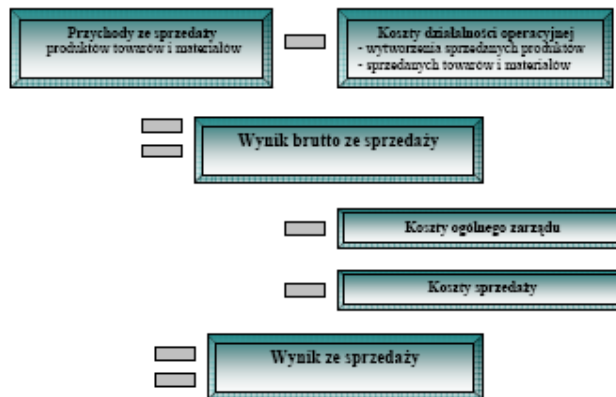
Obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego obejmują dwie odrębne pozycje: podatek dochodowy oraz pozostałe obowiązkowe obciążenia (Halin, 2006).

UKŁAD RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT

Wariant kalkulacyjny

Istotą *wariantu kalkulacyjnego*, nazywanego niekiedy globalnym, jest ustalenie wyniku finansowego w drodze porównania sumy przychodów ze sprzedaży z ogólną sumą kosztów ich osiągnięcia. Jeżeli występuje różnica między stanem produktów na koniec i na początek okresu, to wykazuje się je w grupie „Przychody ze sprzedaży i związane z nimi” (zwiększenie stanu produktów ze znakiem plus, a zmniejszenie ze znakiem minus) (Kiziukiewicz, 2005).

W wariantcie kalkulacyjnym w ramach kosztów działalności operacyjnej (odpowiadających przychodom ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów) przedstawia się koszt wytworzenia sprzedanych produktów i koszty sprzedanych towarów i materiałów oraz oddzielnie wykazuje się koszty sprzedaży i koszty ogólnego zarządu. Konstrukcję rachunku zysków i strat w wariantcie kalkulacyjnym do wyniku ze sprzedaży przedstawia rycina 1.

Ryc. 1. Ustalenie wyniku ze sprzedaży w wariantcie kalkulacyjnym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Sprawozdawczość i analiza finansowa przedsiębiorstwa. Red. H. Buk, wyd. cyt.s. 51.

Sporządzenie rachunku zysków i strat według wariantu kalkulacyjnego jest możliwe, jeżeli jednostka turystyczna prowadzi ewidencję i rozlicza koszty w układzie funkcjonalnym lub ujmuje koszty działalności operacyjnej według rodzajów na kontach zespołu 4 i zarazem rozlicza je w układzie funkcjonalnym na odpowiednich kontach zespołu 5. Na kontach zespołu 5 ujmuje się koszty według poszczególnych kierunków działalności gospodarczej. Konta te powinny być tak dalece uszczegółowione, aby możliwe było określenie wartości odpowiednich pozycji sprawozdania.

Układ ewidencyjny kosztów dostosowanych do potrzeb sporządzania kalkulacyjnej wersji rachunku zysków i strat obejmuje następujące ramowe grupy kosztów:

- „Koszty działalności podstawowej”
- „Koszty działalności usługowej”
- „Koszty działalności handlowej”
- „Koszty wydziałowe”
- „Koszty sprzedaży”
- „Koszty działalności pomocniczej”
- „Koszty zarządu”
- „Rozliczenie kosztów produkcji”

Stosowanie układu kalkulacyjnego (funkcjonalnego) oraz sporządzanie kalkulacyjnego wariantu zysków i strat jest właściwe w przedsiębiorstwach turystycznych, które:

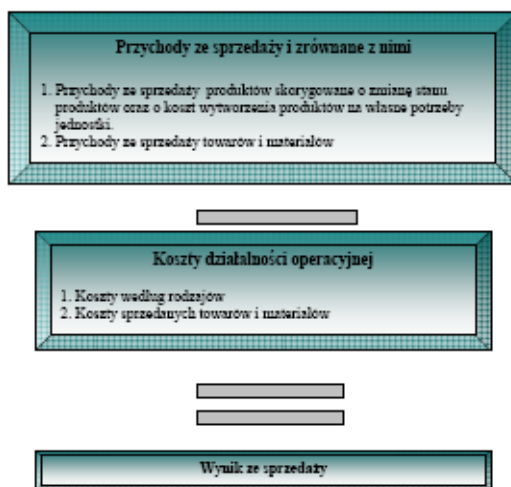
- obejmują swoim zasięgiem różnego rodzaju formy aktywności gospodarczej (handel, usługi, produkcja), a kierownictwa tych podmiotów uznają za niezbędne dla zarządzania firmą poznanie kosztów różnych form działań,

- wytwarzają wyroby, których kalkulacja kosztów wytworzenia jest niezbędna do oceny opłacalności produkcji, negocjacji cen, itp. (Buk, 2005).

Z punktu widzenia potrzeb zarządzającego jednostką może on uzyskać z rachunku zysków i strat przygotowanego w wariantie kalkulacyjnym znacznie więcej informacji niż w wariantie porównawczym. Informuje on, bowiem o kosztach sprzedanych produktów (to znaczy o kosztach odpowiadających wykazanym w sprawozdaniu przychodom ze sprzedaży produktów). Ponadto w tej wersji rachunku zysków i strat podaje się dodatkowo wynik ze sprzedaży brutto. W konsekwencji wyboru kalkulacyjnego rachunku zysków i strat następuje podział kosztów według miejsc ich powstania, a dzięki temu decentralizacja zarządzania kosztami według miejsc ich powstania, nazywanych też ośrodkami odpowiedzialności za koszty. Umożliwia to kształtowanie kosztów „u źródła”, co gwarantuje największą skuteczność w dążeniu do ich optymalizacji.

Wariant porównawczy

Rachunek zysków i strat w *postaci porównawczej* charakteryzuje się tym, że koszty działalności operacyjnej prezentuje się według rodzajów, natomiast przychody ze sprzedaży z uwzględnieniem zmiany stanu produktów i kosztu wytworzenia produktów na własne potrzeby jednostki turystycznej. Sposób ustalania wyniku na sprzedaży w wariantie porównawczym rachunku zysków i strat przedstawia rycina 2.

Ryc. 2. Ustalenie wyniku ze sprzedaży w wariantie porównawczym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Sprawozdawczość i analiza finansowa przedsiębiorstwa. Red. H. Buk, wyd. cyt., s.53.

Sporządzenie rachunku zysków i strat według wariantu porównawczego jest możliwe tylko wówczas, gdy ewidencja i rozliczenie kosztów działalności operacyjnej w księgach rachunkowych jednostki odbywają się w układzie rodzajowym (albo z zastosowaniem tylko kont zespołu 4, albo, gdy ponoszone koszty są ujmowane zarówno na kontach zespołu 4 – według rodzajów, jak i na odpowiednich kontach zespołu 5 – w układzie funkcjonalnym z dalszym ich odniesieniem na zapasy produktów, koszt sprzedanych produktów lub wynik finansowy). Układ rodzajowy kosztów powinien obejmować minimum określone przez wykaz tych kosztów zawarty we wzorze porównawczego rachunku zysków i strat. Oznacza to konieczność wprowadzenia, co najmniej poniższego zestawu kont:

- „Amortyzacja”,
- „Zużycie materiałów i energii”,
- „Usługi obce”,
- „Podatki i opłaty”, w tym: „podatek akcyzowy”
- „Wynagrodzenia”,
- „Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia”,
- „Pozostałe koszty rodzajowe”,
- „Rozliczenie kosztów rodzajowych” – dla przeniesienia kosztu własnego sprzedaży, rozliczenia kosztów rodzajowych i pomiaru zmiany stanu produktów.

Ewidencja i rozliczenie kosztów tylko w układzie rodzajowym są bezsprzecznie najprostsze zarówno od strony nakładów pracy niezbędnych do zaewidencjonowania kosztów, jak też od strony ich udokumentowania. Przyjęcie takiego rozwiązania, a także sporządzenia porównawczego zestawienia rachunku zysków i strat zapewnia jednak kierownictwu jednostki turystycznej bardzo zawężony zakres informacji, przydatnych w zarządzaniu tą jednostką – ograniczają się one do wskazania, co zużyto i za ile, bez odpowiedzi na pytanie: „na co zużyto i gdzie.

Z porównawczą ewidencją podstawowej działalności operacyjnej wiąże się specyficzny problem ustalenia tzw. *obrotów wewnętrznych*. Ze względu na fakt, że zestawia się tutaj wszystkie poniesione w danym okresie koszty według rodzajów niezależnie od tego, czy ich wartość odpowiada przychodom ze sprzedaży danego okresu czy nie, konieczne jest doprowadzenie w rachunku zysków i strat do porównywalności przedmiotowej i czasowej wszystkich przychodów i kosztów związanych z nimi. Zestaw tych przychodów określają, więc przychody uzyskane ze sprzedaży oraz pozycje zrównywane z przychodami, jak „zmiana stanu zapasów produktów” oraz przychody określone mianem

„obrotów wewnętrznych”, wyrażone wartością wytworzonych i następnie wykorzystanych na własne potrzeby produktów. Obroty wewnętrzne stanowią jeden z przychodów operacyjnych, ponieważ produkcja wyrobów i usług bez względu na ich przeznaczenie (sprzedaż czy zużycie na własne potrzeby) znajduje się w tym właśnie obszarze działalności podmiotu gospodarczego.

W praktyce bardzo często informacje dostarczane przez „samodzielny” wariant porównawczy lub „samodzielny” wariant kalkulacyjny ewidencji kosztów i przychodów podstawowej działalności operacyjnej są niewystarczające z punktu widzenia zarządzania przedsiębiorstwem turystycznym. Z tego też względu stosowane są mieszane (porównawczo-kalkulacyjne) warianty ewidencyjne wyników tej działalności.

Dokonując wyboru rachunku kosztów jednostki turystycznej istotne jest uwzględnienie nie tylko możliwych według przepisów uproszczeń, ale również potrzeb w zakresie informacji niezbędnych do zarządzania (Buk, 2005).

SPOSÓB USTALANIA WYNIKU FINANSOWEGO I JEGO ANALIZA

Przy ustalaniu wyniku finansowego należy uwzględnić następujące nadrzędne zasady rachunkowości:

- *Memoriału* (określona w art. 6 ust. 1), zgodnie, z którą w księgach rachunkowych, a tym samym ostatecznie w sprawozdaniu finansowym jednostki turystycznej, ujmuje się ogół osiągniętych w danym okresie przychodów i związanych z nimi kosztów niezależnie od faktu otrzymania lub wydatkowania środków pieniężnych. Zasadę memoriału stosuje się z uwzględnieniem zasady współmierności przychodów i związanych z nimi kosztów.
- *Współmierności* (określona w art. 6 ust. 2), którą stosuje się do kosztów i przychodów działalności operacyjnej oraz kosztów i przychodów finansowych. Zasada ta nie ma zastosowania do pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych oraz do strat i zysków nadzwyczajnych, których sposób uwzględnienia w wyniku finansowym określa zasada ostrożnej wyceny. Dla zachowania współmierności przychodów ze sprzedaży produktów, towarów lub materiałów i związanych z nimi kosztów ustawa obliгуje (w art. 39) do stosowania czynnych i biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów oraz (w art. 41) do dokonywania rozliczeń międzyokresowych przychodów.

- *Ostrożnej wyceny*, według której przy ustalaniu przychodów i kosztów (a także majątku zobowiązań) należy się kierować przezornością, nie zawyżać wartości przychodów (a także majątku) i nie zaniżać kosztów (oraz zobowiązań) (Buk, 2005).

Zgodnie z przepisami ustawy na wynik finansowy danego okresu wpływają koszty związane z przychodami dotyczącymi tego okresu. Realizacja kosztów jest, więc określona przez moment czasowy realizacji przychodu. W ten sposób koszt i przychód okresu stają się skuteczne wynikowo zawsze w tym samym momencie czasowym i są porównywalne ze sobą.

Poza zdarzeniami wynikowymi związanymi z normalną działalnością jednostki turystycznej na jej wynik finansowy wpływają operacje nadzwyczajne, które są określane mianem zysków i strat nadzwyczajnych. Obejmują one straty i zyski powstające na skutek zdarzeń trudnych do przewidzenia, poza działalnością operacyjną jednostki i niezwiązane z ogólnym ryzykiem jej prowadzenia. Ujmuje się je w rachunku zysków i strat według zasady ostrożności (Ustawa o rachunkowości, 2002).

Oprócz zysków i strat oznaczających wyniki na poszczególnych „szczeblach” wyniku finansowego oraz stosowanych do określenia zysków i strat nadzwyczajnych występują także zyski i straty oznaczające różnice pomiędzy niektórymi przychodami i kosztami. W pozostałej działalności operacyjnej są to: zysk/strata ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych, a w działalności finansowej: zysk/strata ze zbycia inwestycji.

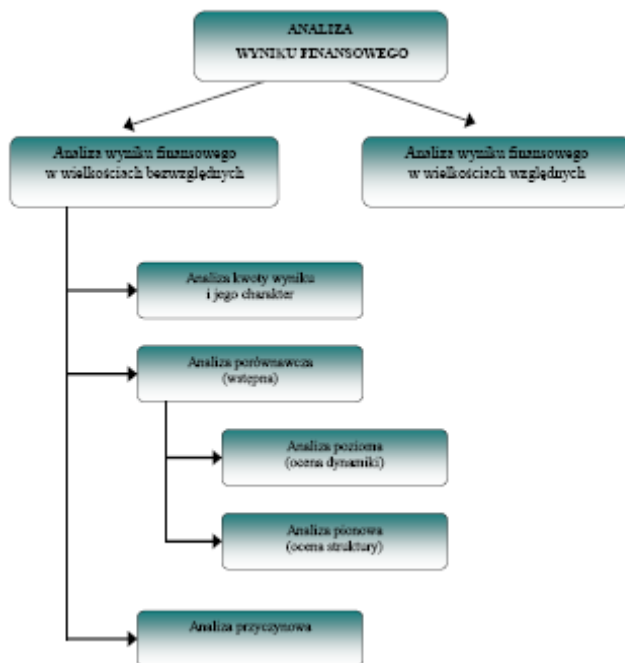
Z ważnej roli, jaką spełnia wynik finansowy w zarządzaniu przedsiębiorstwem turystycznym wynikają podstawowe zadania w zakresie jego analizy. Można do nich zaliczyć:

- ustalenie rzeczywistej pozycji dochodowej przedsiębiorstwa turystycznego,
- ustalenie struktury i tempa wzrostu wyniku finansowego, z uwzględnieniem wpływu inflacji (analiza ex post),
- dokładne ustalenie czynników wpływających na wielkość wyniku finansowego oraz wymierny pomiar tego wpływu,
- dokonanie oceny szans i zagrożeń w możliwej do przewidzenia przyszłości (analiza ex ante),
- stworzenie podstaw do prognozowania wyniku finansowego, a zwłaszcza wnioskowania o przyszłej pozycji dochodowej (Buk, 2005).

Na podstawie wielkości wypracowanego zysku wyznacza się więc cele działalności przedsiębiorstwa turystycznego i szacuje jego osiągnięcia. Do przeprowadzenia analizy wyniku finansowego można przyjąć dedukcyjny lub indukcyjny tok jego rozpatrywania. W ujęciu dedukcyjnym punktem wyjścia

może być wynik finansowy netto (zysk lub strata netto), który będzie podlegał różnokierunkowemu rozliczeniu dla określenia jego elementów składowych i przyczyn. W odwrotnym ujęciu – indukcyjnym, punktem wyjścia są wielkości źródłowe wyniku finansowego – przychody ze sprzedaży i koszty ich uzyskania, zaś ostateczną syntezą zysk netto i jego podział.

Wynik finansowy może być analizowany w wielkościach bezwzględnych lub względnych (relatywnych). Analiza wyniku finansowego w wartościach bezwzględnych obejmuje analizę kwoty wyniku, analizę porównawczą i analizę przyczynową. *Analiza porównawcza* ma zazwyczaj charakter wstępny i obejmuje przede wszystkim ocenę dynamiki i struktury podstawowych składników rachunku zysku i strat. W *analizie przyczynowej* na uwagę zasługuje rozpatrywanie wpływu odpowiednich czynników na poszczególne elementy strumieni zysków lub strat, osiągniętych z całokształtu działalności gospodarczej przedsiębiorstwa. Wynik finansowy w wielkościach względnych jest relacją jego kwoty bezwzględnej do przychodów lub zaangażowanych zasobów. Obszary analizy wyniku finansowego przedstawia rycina 3.

Ryc. 3. Analiza wyniku finansowego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Sprawozdawczość i analiza finansowa przedsiębiorstwa*. Red. H. Buk, wyd. cyt., s.76.

Na podstawie informacji dostarczanych przez sprawozdanie „Rachunek zysków i strat” można badać następujące aspekty wyniku finansowego:

- bezwzględną kwotę wyniku i jego charakter (zysk, strata),
- dynamikę wyniku finansowego,
- strukturę wyniku finansowego (wynik z różnych działalności),
- wskaźniki rentowności i ich dynamikę (Sawicki, 1998).

Bezwzględna kwota wyniku świadczy o efektywności gospodarowania. Zysk (wynik dodatni) oznacza efektywność, a przedsiębiorstwo zalicza się do rentownych, zaś strata (wynik ujemny) brak efektywności i deficytowy charakter działalności. Bezwzględna kwota wyniku finansowego ma ograniczoną wymowę informacyjną, dlatego jej ustalenie stanowi punkt wyjścia dalszych badań. Istotne znaczenie ma określenie tendencji kształtowania się wyniku w dłuższym przedziale czasowym, a kolejnym krokiem w analizie wyniku finansowego jest poznanie jego struktury.

Dla celów analizy przyjmuje się przekształconą formę rachunku zysków i strat w postaci „analitycznego zestawienia wyniku finansowego” (zwaną też analitycznym rachunkiem zysków i strat). Istnieje możliwość i celowość obliczenia i dalszego bezpośredniego wyodrębnienia kilku dodatkowych (obok występujących w sprawozdaniu) wyników cząstkowych, co daje jeszcze bardziej przejrzysty obraz czynników rzutujących na wynik finansowy przy przeprowadzeniu wstępnej jego oceny (Buk, 2005).

W trakcie analiz dotyczących wyniku finansowego łączone są wyniki poprzednich analiz dotyczących przychodów ze sprzedaży oraz kosztów. Analiza wyniku finansowego może odbywać się jako:

- analiza wyniku finansowego netto,
- analiza czynników kształtujących wynik finansowy netto (Świdarska, Więclaw, 2002).

Analiza wyniku finansowego netto jest przeprowadzana na najwyższym stopniu agregacji danych finansowych przedsiębiorstwa. Zdaniem wielu autorów pozwala na określenie poziomu rentowności przedsiębiorstwa, a zatem stopnia realizacji jego długookresowego celu działania, jakim jest przynoszenie dochodu właścicielom.

Analiza czynników kształtujących wynik finansowy przedsiębiorstwa wiąże się ze zwróceniem uwagi na efekty działalności operacyjnej, finansowej i wyników nadzwyczajnych, jak również na poziom obowiązkowych obciążeń wyniku finansowego brutto. W ramach analizy rachunku zysków i strat wylicza się wskaźniki dynamiki (analiza pozioma rachunku zysków i strat w poszczególnych okresach) oraz struktury poszczególnych jego elementów (analiza pionowa) (Świdarska, Więclaw, 2002).

Reasumując, należy stwierdzić, iż rachunek zysków i strat dostarcza informacji na temat wyników działalności przedsiębiorstwa turystycznego. Stosując odpowiednie zasady jego sporządzania uzyskuje się szereg informacji o sposobie osiągnięcia wyniku finansowego. Analizując rachunek zysków i strat dostrzega się jego złożoność oraz zakres informacji. Efektem końcowym rachunku zysków i strat jest wynik finansowy, który wykazany jest także w bilansie. Wynik finansowy jest, zatem wskaźnikiem efektywności gospodarowania majątkiem przedsiębiorstwa turystycznego. Pozwala także określić kierunki rozwoju i jego przyszłość oraz w jaki sposób to przedsiębiorstwo przygotowuje się do zmian zachodzących na rynku.

Mgr Sylwia Biesiada

Dr Stanisław Bronowicki

Wielkopolska Wyższa Szkoła Turystyki i Zarządzania w Poznaniu

e-mail: stanislaw.bronowicki@op.pl

IDENTIFICATION AND METHOD OF THE OPINION TOURISTIC ENTERPRISE ON THE GROUND FINANCIAL STATEMENT

(CZ. II - IDENTIFICATION AND THE PRELIMINARY ANALYSIS OF PROFIT AND LOSS ACCOUNT)

SUMMARY

The article identifies Profit and loss account in detail and method of the opinion of the financial situation of the touristic enterprises trade.

Profit and loss account characterizes the large and very useful informative base in the range of revenues, costs and achieved financial results. This is the point of the exit to detailed analytic investigations, particularly profitability and economic activity. It allows to the opinion of the pertinence of the financial position of the touristic enterprise and establish the basis of the financial plan.

The preliminary analysis of the Profit and loss account allows to the rating of revenues and costs and the financial result. It makes up the deep source of information not only for the owners of the touristic enterprise, but also for his surroundings: banks, contactors and customers.

BIBLIOGRAFIA:

1. Gabrusewicz W.(2005): *Sprawozdawczość finansowa*. WSHiR. Poznań, s. 193.
2. Halin A. (2006) *Sprawozdawczość finansowa według MSSF. Zasady sporządzania i interpretacji*. Wydawnictwo C.H. Warszawa, s.81,123,124.
3. Nowak E.(2005): *Analiza sprawozdań finansowych*.PWE. Warszawa,s.104, 115.
4. Międzynarodowe Standardy Rachunkowości, Warszawa 2001, s. 70 – 72.
5. *Polityka bilansowa i sprawozdawczość finansowa w zarządzaniu firmą*.
Red. K. Sawicki. Ekspert Wydawnictwo i Doradztwo. Wrocław 1998, s. 128, 129.
6. *Rachunkowość zarządcza*. Red. T. Kiziukiewicz, Ekspert Wydawnictwo i Doradztwo. Wrocław 2005, s. 171.
7. *Sprawozdanie finansowe bez tajemnic*. Red. G. K. Świdorska i A. Węclaw, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2002, s. 65.
8. *Sprawozdawczość i analiza finansowa przedsiębiorstwa*. Red. H. Buk, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice 2005, s. 44, 45, 50 – 54, 77.
9. Ustawa o zmianie ustawy o rachunkowości z dnia 9 listopada 2000 roku, (Dz. U. Nr 113, poz. 1186) obowiązująca od 1 stycznia 2002 roku, art. 3, ust 1, pkt. 30 i 33.